

अदृश्य कर

लोकांना उत्पन्नाचे नुकसान, वैद्यकीय खर्च ाचा सामना करावा लागत असल्याने महागाईला लगाम देण्यासाठी उदयोन्मुख कृतीची आवश्यकता आहे

साथीच्या रोगाची दुसरी लाट कमी झाली असेल पण निर्बंध शिथिल करण्याच्या अनुषंगाने अर्थव्यवस्थेत सुरळीत पुनरागमन होण्याची आशा कायम आहे, मे महिन्याच्या महागाईमुळे ही समस्या आणखी वाढली आहे. मोठ्या प्रमाणावर लॉकडाऊनसारखे निर्बंध असलेल्या महिन्यात किरकोळ आणि घाऊक अशा दोन्ही प्रकारच्या वाढत्या किंमतींचा वाढता वेग नकारात्मकरित्या आश्चर्यचकित करणारा ठरला आहे. घाऊक किंमत निर्देशांकावर आधारित महागाईने सुमारे 13% असा 25 वर्षांचा विक्रम गाठला आहे, तर किरकोळ महागाईने सहा महिन्यांच्या उच्चांकाला गाठून 6.3% पर्यंत पोहोचले आहे. उच्च उत्पादन शुल्क आणि कर यांचा समावेश असलेल्या इंधनाच्या वाढत जाणाऱ्या किंमती या दोन्ही महागाई निर्देशांकांना चालना देण्यात महत्त्वाचा घटक होत्या, पण त्या केवळ कामावर नव्हत्या. अन्नधान्यातील किरकोळ महागाई सहा महिन्यांच्या उच्चांकावर ५% वर गेली, एप्रिलमध्ये जेमतेम २% होती, डाळी आणि अंडी तसेच खाद्य तेलांने वाढ केली. 'इंधन आणि प्रकाश' महागाई ११.६% वर पोहोचला, जो नऊ वर्षांतील सर्वोच्च आहे आणि या आघाडीवर कोणतीही विश्रांती दिसत नाही कारण या महिन्यात देशाच्या आणखी भागांमध्ये पेट्रोलच्या किंमती ₹ १०० प्रति लिटरच्या पुढे गेल्या आहेत. राजस्थानच्या श्री गंगानगरमध्येही डिझेलने शतकाचा टप्पा ओलांडला आहे, जिथे राज्य आणि केंद्रीय करांच्या वर मालवाहतुकीच्या खर्चात भर पडते. जरी एखाद्याने अन्न आणि इंधनाच्या किंमतींमध्ये सूट दिली असली, तरी मुख्य महागाईने 31 महिन्यांत प्रथमच 6% आकडा ओलांडला आहे आणि अंदाजे 6.6% आहे.

एप्रिलमध्ये ४.३% किरकोळ महागाई च्या प्रिंटर प्रतिक्रिया व्यक्त करताना, 2020-21 पर्यंत सरासरी 6.2% सरासरी नंतर, आरबीआय च्या गव्हर्नरने या महिन्याच्या सुरुवातीला टिप्पणी केली होती की यामुळे विकास-समर्थन धोरणाशी चिकटून राहण्यासाठी काही दिलासा मिळाला आहे. जर काही असेल, तर मे च्या महागाईच्या प्रिंटरमुळे नवीन डावपेचांशिवाय जागा उरत नाही. बँकेची पतधोरण समिती आपल्या डोव्हिश धोरणापासून दूर जाऊ शकत नसली, तरी या किंमतपातळीवर व्याजदर आणखी कमी होण्याची अपेक्षा करता येणार नाही. बहुतेक अर्थतज्ज्ञांची अपेक्षा आहे की महागाई या वर्षासाठी मध्यवर्ती बँकेने अंदाजित केलेल्या सरासरी 5.1% पेक्षा जास्त राहील. जर आरबीआयने विकास सुलभ करण्यासाठी आपल्या अनुकूल दृष्टिकोनावर ठाम राहावे अशी सरकारची इच्छा असेल, तर किंमतवाढीला आळा घालण्यासाठी त्यांनी स्वतः काही कृती केल्या पाहिजेत, ज्यात आरबीआयचे गव्हर्नर फेब्रुवारीपासून वकिली करत असलेल्या इंधन करांमध्ये अर्थपूर्ण कपात करणे समाविष्ट आहे. आतापर्यंत 'राज्यांनी आधी कर कमी करावेत' ते 'चला पेट्रोलियम उत्पादने जीएसटीअंतर्गत आणूया', आणि पेट्रोलियम मंत्र्यांनी या किंमती अडचणीच्या असल्याचे मान्य केल्याचा ताजा दावा यांपर्यंतच्या युक्तिवादाने हा मुद्दा केवळ खोडून काढला आहे, परंतु सरकार 'कल्याणकारी योजनांवर खर्च करण्यासाठी पैसे वाचवत आहे' आणि लसी विकत घेत आहे. साथीच्या रोगाच्या सुरुवातीपासून आधीच नोकरी आणि उत्पन्नातील तोटा आणि उच्च वैद्यकीय खर्चांमुळे त्रस्त असलेल्या लोकसंख्येसाठी, सतत जास्त महागाई असमर्थनीय आहे. कोणतीही कल्याणकारी योजना गरिबांवरील त्याचा अवाजवी प्रतिकूल परिणाम भरून काढू शकत नाही.